

Badania opinii publicznej: historia, metody i ośrodki

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Napoleon Bonaparte. Cytat za: *Napoleon. Maksymy*, wybór Leopold Gosk, Monika Senkowska-Gosk, Warszawa 1983.
- Źródło: Idalia Mirecka, *Polski Instytut Gallupa bada nasze upodobania od 45 lat*, 23.02.2003 r., dostępny w internecie: tygodnikprzeгляд.pl [dostęp 20.08.2020 r.].

- Źródło: PAP, *Rosja: pracownia badania opinii publicznej wpisana na „listę agentów”*, 5.09.2016 r., dostępny w internecie: polsatnews.pl [dostęp 20.08.2020 r.].
- Źródło: Joanna Solska, *Jak funkcjonuje w Polsce rynek badań opinii*, 11.04.2017 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 20.08.2020 r.].
- Źródło: Thomas Jefferson. Cytat za: Zofia Libiszowska, *Tomasz Jefferson*, Wrocław 1984.
- Źródło: Marta Duch-Dyngosz, *Na straży opinii*, „Miesięcznik Znak” 2014, nr 704.

Badania opinii publicznej: historia, metody i ośrodki

Źródło: domena publiczna.

« Napoleon Bonaparte

Opinia publiczna jest niewidzialną i tajemniczą potęgą, której nic nie jest w stanie się oprzeć, nic nie jest od niej bardziej zmienne, bardziej nieokreślone i silniejsze. A przy tym, przy wszystkich swych kapryсах, jest ona znacznie częściej, niż się wydaje, prawdziwa, rozsądna, sprawiedliwa.

Źródło: Napoleon Bonaparte. Cytat za: *Napoleon. Maksymy*, wybór Leopold Gosk, Monika Senkowska-Gosk, Warszawa 1983.

Informacja jest bardzo cennym towarem, który można z dużym zyskiem sprzedać. Dlatego już od najdawniejszych czasów szpiegowie donosili swoim mocodawcom o tym, co się dzieje w danym państwie, jakie są nastroje społeczne, jak oceniana jest władza. Z czasem informacje takie zaczęto uzyskiwać przez regularne analizowanie poglądów społeczeństwa, prowadzone przez wyspecjalizowane ośrodki badania opinii publicznej. Prześledź, jak analizowanie nastrojów społeczeństwa ewoluowało od szpiegowskich podchodów do komunikatów CBOS.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz cele badania opinii publicznej.

- Prześledzisz historię badań opinii publicznej.
- Przeanalizujesz metody badawcze w badaniu opinii publicznej.
- Przedstawisz najważniejsze ośrodki badania opinii publicznej w Polsce i na świecie.

Przeczytaj

W jakim celu warto znać opinię publiczną?

Thomas Jefferson w liście do Edwarda Carringtona pisał na temat [opinii publicznej](#):

” Thomas Jefferson

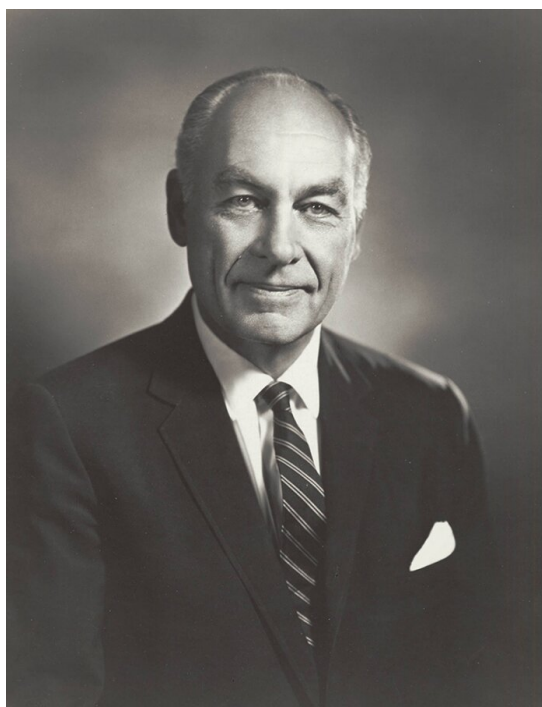
Drogą zapobieżenia tym nagłym wystąpieniom ludu jest zapewnienie mu pełnej w prasie informacji o ich własnych sprawach i podjęcie starań, by doprowadzić do tego, aby przeniknęły one do całej ludności. Podstawą naszego systemu jest opinia publiczna, najważniejszym zadaniem jest to prawo utrzymać. Gdyby ode mnie zależało zdecydowanie, czy lepiej jest mieć rząd bez prasy informacyjnej, czy prasę bez rządu, nie wahałbym się opowiedzieć za drugą odpowiedzią.

Źródło: Thomas Jefferson. Cytat za: Zofia Libiszowska, *Tomasz Jefferson*, Wrocław 1984.

Współcześnie za [badanie opinii publicznej](#) odpowiadają wyspecjalizowane ośrodki. Zatrudniają one specjalistów, głównie socjologów i politologów, którzy, wykorzystując różne narzędzia, analizują poglądy społeczeństwa na interesujące ich tematy. Sondaże najczęściej są prowadzone na zlecenie różnych instytucji, partii politycznych lub organów władzy. Dostarczają one informacji dotyczących poglądów społeczeństwa na dany temat oraz liczby osób, które je wyrażają. Najczęściej badania dotyczą preferencji wyborczych i są organizowane przed wyborami, dzięki czemu partie polityczne mogą przeprowadzać skuteczne kampanie dla swoich kandydatów. Należy jednak pamiętać, że wyniki sondaży przeprowadzanych przez ośrodki nie zawsze odpowiadają prawdzie. Opinię publiczną można zmanipulować, wiele bowiem zależy od tego, jak zostanie postawione pytanie, kto na nie udzieli odpowiedzi, w jakiej sytuacji społecznej czy politycznej zostanie zadane. Wystarczy źle dobrana grupa i już wyniki nie będą reprezentatywne dla całego kraju. Dlatego tak ważną rolę odgrywają ośrodki badania opinii i stosowane przez nie metody jej poznawania.

Historia badania opinii publicznej

Na pytanie, od kiedy jest poznawana opinia publiczna, należy odpowiedzieć, że od początku kształtowania się pierwszych ośrodków władzy. Nie miała ona charakteru przeprowadzanych [sondaży](#), opierała się na informacjach zebranych od ludzi na targach, zgromadzeniach albo podczas uroczystości religijnych. Często miejscem, gdzie zdobywano ważne informacje, były karczmy, gdzie alkohol rozwiązywał języki i nakłaniał do wygłaszania wyznawanych poglądów. Każda władza, nawet najbardziej represyjna, musiała się liczyć z tym, co myśli społeczeństwo, i reagować z wyprzedzeniem na pewne zjawiska, by uniknąć konfliktów lub rewolucji. Wzrost znaczenia poglądów głoszonych przez społeczeństwo nastąpił w epoce oświecenia, kiedy wielcy myśliciele coraz odważniej mówili o teorii suwerenności narodu i idei trójpodziału władzy. Jednak dopiero w XX wieku zaczęto doceniać w pełni znaczenie informacji, jakie można uzyskać dzięki stałemu sondowaniu zapatrywań społeczeństwa. W dużej mierze był to efekt upowszechniania się demokracji i idei parlamentaryzmu oraz prawa wyborczego na świecie. Było to możliwe także dzięki rozwojowi prasy oraz radia jako podstawowych mediów, które docierały do szerokich rzesz społeczeństwa.

George Horace Gallup (1901–1984), twórca American Institute of Public Opinion, będącego najstarszym ośrodkiem badania opinii publicznej na świecie.

Pierwszą instytucją, która rozpoczęła profesjonalne analizowanie poglądów obywateli, był American Institute of Public Opinion w Princeton, który został założony w 1935 roku przez statystyka i socjologa George'a Horacego Gallupa. Był on prekursorem badania opinii publicznej na podstawie odpowiednio dobranej grupy reprezentującej w sposób przekrojowy poglądy danej społeczności. Udoskonalili technikę formułowania pytań i przeprowadzania wywiadu. Uważał, że opinia publiczna ma duży wpływ na rozwój demokracji i jest jej przejawem. Pierwsze sondaże Gallupa skupiały się właśnie na roli opinii publicznej,

wzór jego instytutu na całym świecie zaczęły powstawać podobne ośrodki.

Upowszechnienie sondowania [opinii społecznej](#) w Europie nastąpiło po zakończeniu II wojny światowej, kiedy władza została zmuszona do większego liczenia się ze zdaniem obywateli.

Metody badawcze

W celu analizowania opinii publicznej wykorzystuje się wiele różnych technik i metod badawczych:

Badanie opinii publicznej w Polsce

W czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej analiza opinii publicznej nie była traktowana jako poważne narzędzie badawcze, ponieważ w państwie socjalistycznym społeczeństwo miało myśleć i działać zgodnie z wytycznymi Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Jakakolwiek forma samodzielnego myślenia, niezgodnego z wolą partii, była duszona w zarodku. Badania przeprowadzane w okresie PRL były poddane cenzurze, a ich wyniki nie oddawały rzeczywistych poglądów społeczeństwa. Były one najczęściej wykonywane na polecenie władz przez państwowe ośrodki badawcze. Dlatego dopiero po 1989 roku można mówić w Polsce o rzetelnych i w pełni niezależnych sondażach tego typu.

Do największych i najstarszych ośrodków badania opinii zaliczamy w Polsce:

Ośrodek Badania Opinii Publicznej (OBOP) Powstał w 1958 roku, jako pierwszy tego typu instytut w PRL-u, z przekształcenia Redakcji Badania Opinii Publicznej przy Biurze Listów. Była to początkowo instytucja podległa Telewizji Polskiej, po 1998 roku została sprywatyzowana i stała się częścią międzynarodowej grupy badawczej jako

TNS Polska (Taylor Nelson Sofres).

Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) Zostało założone 3 września 1982 roku na mocy uchwały Rady Ministrów. Obecnie jest to fundacja pod nadzorem Prezesa Rady Ministrów. Działa na zlecenie agend rządowych, przeprowadzając badania opinii publicznej, upowszechniając wiedzę na jej temat. Prowadzi też badania naukowe i marketingowe.

Pracownia Badań Społecznych Została założona w 1990 roku jako spółka zajmująca się badaniem rynku i opinii społecznej, a do jej podstawowych odbiorców zaliczały się „Rzeczpospolita”, „Gazeta Wyborcza”, „Newsweek Polska”.

Demoskop Powstał w 1989 roku, w 2001 roku został przejęty przez międzynarodową firmę *Ipsos*.

Instytut Spraw Publicznych To założona w 1995 roku instytucja badawczo-analityczna prowadząca badania, ekspertyzy oraz sporządzająca rekomendacje na temat podstawowych kwestii życia publicznego.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Oprócz tego istnieje jeszcze kilkanaście mniejszych instytutów badania opinii społecznej w Polsce: SOMA Pracownia Badań Społecznych i Marketingowych, Pracownia Badań Społecznych Sonda i inne.

Słownik

badanie opinii publicznej

działalność prowadząca do poznania poglądów społeczeństwa na określony temat dzięki wykorzystaniu specjalnych technik badawczych; wykonywana przez wyspecjalizowane ośrodki badania opinii publicznej

opinia publiczna

poglądy społeczeństwa na określony temat, wyrażające stan świadomości społecznej w danej kwestii

opinia społeczna

pojęcie szersze od opinii publicznej, niewiążące się z polityką, tylko z szeroko rozumianymi problemami społecznymi

sondaż

jeden ze sposobów badania opinii publicznej

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wypowiedzią dr hab. Karoliny Wigury na temat opinii publicznej i wykonaj zadania.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DSd1fu2OS>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału: Niebezpieczna opinia publiczna.

Ćwiczenie 1

Przedstaw, kiedy rozwinęło się pojęcie opinii publicznej.

Ćwiczenie 2

Rozstrzygnij, czy opinia publiczna i wola powszechna oznaczają to samo. Uzasadnij swoje zdanie.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 3

Scharakteryzuj, czym jest opinia publiczna.

Polecenie 2

Przeanalizuj oś czasu i wykonaj polecenia. Linię chronologiczną możesz uzupełnić ważnymi dla siebie informacjami.

Historia badania opinii społecznej

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 4

Wskaż, jakie są cele badania opinii publicznej.

Ćwiczenie 5

Scharakteryzuj polski rynek badania opinii publicznej.

Ćwiczenie 6

Omów rolę Instytutu Gallupa dla rozwoju badań opinii publicznej.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, kiedy powstał Instytut Gallupa, najstarsza instytucja prowadząca badania opinii publicznej.

- 1925 r.
- 1935 r.
- 1937 r.
- 1933 r.

Ćwiczenie 2

Wskaż, które instytucje nie zajmują się badaniem opinii publicznej.

- CBOS
- PBS
- NIK
- Ipsos
- GUS

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenie.

” Idalia Mirecka

Polski Instytut Gallupa bada nasze upodobania od 45 lat

Od badania codziennego życia Polaków poprzez telemetrię aż do zaawansowanych analiz konsumenckich – tak można w skrócie podsumować 45 lat istnienia Ośrodka Badania Opinii Publicznej. Ale OBOP, powołany do życia w 1958 r., był pierwszą w historii Polski instytucją badania opinii publicznej i jedyną placówką badawczą tego typu w państwach Europy Środkowo-Wschodniej.

Droga do powstania OBOP była długa i mozolna. Podczas gdy na Zachodzie po powstaniu Instytutu Gallupa badania opinii publicznej rozwijały się prężnie, w PRL władza nie chciała nawet słyszeć o powstaniu niezależnej instytucji tego typu. Dopiero sprzyjające fakty: odwilż po okresie stalinowskim, zmiana ekipy rządzącej i fala „odnowy” po Październiku umożliwiły próby stworzenia pracowni tego typu.

Źródło: Idalia Mirecka, *Polski Instytut Gallupa bada nasze upodobania od 45 lat*, 23.02.2003 r., dostępny w internecie: tygodnikprzeklad.pl [dostęp 20.08.2020 r.].

Wyjaśnij, dlaczego władze PRL nie chciały zgodzić się na powstanie niezależnej instytucji badania opinii publicznej.

Ćwiczenie 5

Przyjrzyj się wykresowi i wykonaj polecenie.

Oprac. na podst.: *39% Polaków czytało książki w 2019 r. – wstępne wyniki badania BN*, sbp.pl, 23.04.2020 [dostęp: 20.08.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenie.

” PAP

Rosja: pracownia badania opinii publicznej wpisana na „listę agentów”

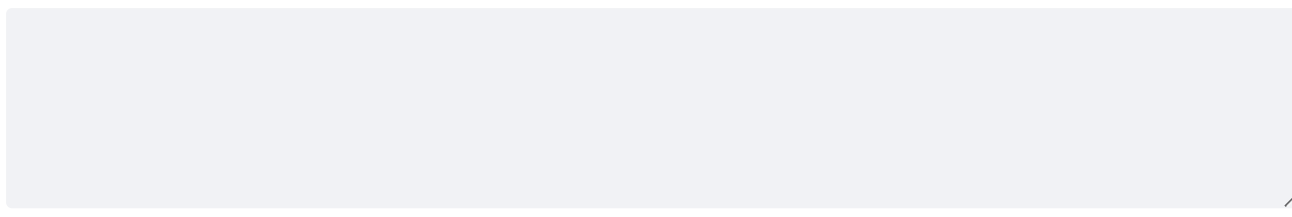
Niezależna rosyjska pracownia badania opinii publicznej Centrum Lewady została umieszczona przez Ministerstwo Sprawiedliwości na liście „zagranicznych agentów” – podały w poniedziałek służby prasowe resortu. Chodzi o organizacje prowadzące – według rosyjskiego prawa – działalność polityczną i otrzymujące na nią wsparcie finansowe z zagranicy. Decyzja resortu nastąpiła na dwa tygodnie przed wyborami do Dumy Państwowej, niższej izby parlamentu Rosji.

Szef Centrum Lewady Lew Gudkow powiedział opozycyjnej telewizji Dożd, że nie widzi możliwości prowadzenia „z takim piętnem” sondaży socjologicznych. Wyjaśnił, że pracownicy Ministerstwa Sprawiedliwości od sierpnia przychodzili do ośrodka w celu przeprowadzenia kontroli. Oceniał, że sprawdzali oni dokumenty w sposób „lekceważący i stronniczy”.

Natomiast wicedyrektor ośrodka Aleksiej Grażdankin wyjaśnił, że pracownia zorientowana jest głównie na klientów w kraju, a liczba umów z zagranicznymi partnerami jest coraz mniejsza. Status „zagranicznego agenta” stworzy pewne trudności, ale nie będzie miał krytycznego wpływu na pracę ośrodka – ocenił Grażdankin, cytowany przez radio Echo Moskwy za agencją Interfax.

Źródło: PAP, *Rosja: pracownia badania opinii publicznej wpisana na „listę agentów”*, 5.09.2016 r., dostępny w internecie: polsatnews.pl [dostęp 20.08.2020 r.].

Wskaż, na jakie niebezpieczeństwo w badaniu opinii publicznej zwraca uwagę zamieszczony wyżej tekst.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

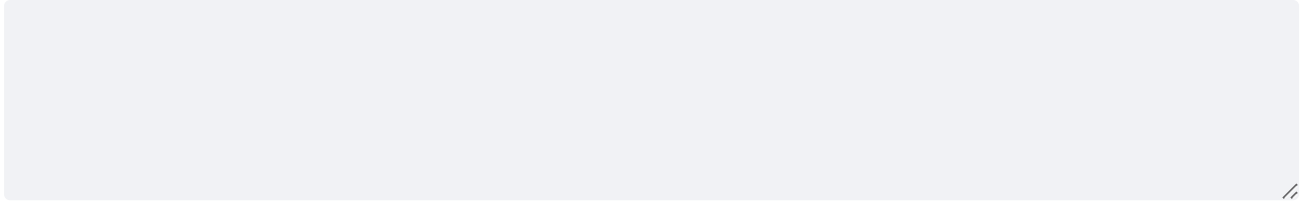
” Joanna Solska

Jak funkcjonuje w Polsce rynek badań opinii

W tym celu polskie firmy badania opinii zwracają się do MSWiA z prośbą, by z bazy PESEL wylosowano 3 tys. adresów. Trzeba przy tym od razu założyć, że wiele z nich będzie nieaktualnych, a potem dokonać selekcji. Ostatecznie pod aktualny tysiąc adresów wysyła się ankieterów, którzy wiedzą, że standardowa rozmowa nie powinna trwać dłużej niż pół godziny. W tym czasie muszą się zmieścić odpowiedzi zarówno polityczne, jak i biznesowe. – Metoda twarzą w twarz ma jednak dwie wady: jej opracowanie trwa tydzień i dużo kosztuje – twierdzi dr Paweł Wójcik, psycholog z UW, do niedawna związany z firmą badawczą Millward Brown. – Dlatego bardziej popularne są sondaże telefoniczne. Wyniki mamy w jeden, góra dwa dni, a koszty są trzy razy niższe. Jest więc szybciej i taniej, ale z reprezentatywnością gorzej. Sondażownie zapewniają, że większość numerów telefonicznych losują komputery. Korzystają też ze swoich starych baz danych. Można jednak podejrzewać, że sporą część numerów po prostu kupują od instytucji, którym je – w zaufaniu i na wyłączność – zostawiamy. Handel danymi osobowymi, a więc także numerami telefonów, jest nielegalny. Można się obawiać, że w badaniu telefonicznym nadreprezentowane mogą być duże miasta, w których na jedną osobę przypada nierzadko kilka numerów. Ten sposób wyłaniania próby nie gwarantuje też reprezentatywności wiekowej społeczeństwa.

Źródło: Joanna Solska, *Jak funkcjonuje w Polsce rynek badań opinii*, 11.04.2017 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 20.08.2020 r.].

Wyjaśnij, w jaki sposób instytucje badające opinię publiczną łamią prawo podczas przygotowywania sondaży.

//

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Marta Duch-Dyngosz

Na straży opinii

Jaki jest Państwa „numer jeden” źle zinterpretowanych badań w mediach?

Jakub Rutkowski: W zeszłym roku źle zinterpretowanych badań w mediach było wiele. Jednym z przykładów jest szeroko komentowany raport Polskiej Fundacji Pomocy Dzieciom „Maciuś”: Głód i niedożywienie dzieci w Polsce. Badanie zrealizowane przez Dom Badawczy Maison dotyczyło dzieci, ale badaną grupą nie były ani one, ani ich rodzice, ale nauczyciele i reprezentanci instytucji pomocy społecznej. Przedstawiciele tych środowisk poproszono o oszacowanie, ile dzieci dotyka problem niedożywienia. Abstrahując od tego, w jaki sposób badani szacowali tę liczbę, wynik przedstawiono w raporcie fundacji jako: „prawie co dziesiąte dziecko z klas 1–3”. Natomiast nagłówki prasowe mówiły o Kraju głodnych dzieci (J. Ćwiek, „Rzeczpospolita” z 26 lutego 2013 r.) i o tym, że Prawie milion dzieci głoduje (W. Kamiński, „Gazeta Polska Codziennie” z 27 lutego 2013 r.). „Prawie milion”, czyli dokładnie 800 tys., wzięto się z wyliczenia 10% ze wszystkich niepełnoletnich osób w kraju, a nie dzieci z klas 1–3, których badanie dotyczyło. To uogólnienie doprowadziło do rażącego przeszacowania, bo wśród uczniów klas 1–3 niedożywionych dzieci byłoby ośmiokrotnie mniej. Drugim poważnym błędem było posłużenie się sformułowaniem „głodowanie” jako synonimem „niedożywienia”. Przy tak ważnej kwestii terminy mają niebagatelne znaczenie.

Zatem powiedzenie „liczby nie kłamią” nie zawsze jest prawdziwe?

M.T.: Liczby jako takie nie kłamią. Trzeba jednak od razu dodać dwa warunki: jeśli są wynikiem rzetelnego sondażu i są właściwie interpretowane. Np. jeśli 67% dorosłych mieszkańców Polski opowiada się za pewnym konkretnym rozwiązaniem, nie uprawnia to do zatytułowania artykułu: Polacy chcą... Przed takimi nadużyciami przestrzegamy dziennikarzy, którzy w ogóle mają skłonność do stosowania zbyt dużych uogólnień. Należy być ostrożnym i odnosić daną liczbę tylko do grupy, której dotyczy. Drugi problem pojawia się wtedy, gdy błędne dane wychodzą z agencji badawczej. Takie przypadki stanowią rezultat przyjęcia złej metodologii, jak np. zastosowania nieprzemyślanego kwestionariusza lub niedopilnowania realizacji badania, m.in. pracy ankieterów. Zatem zgoda – zdarza się, że liczby kłamią. Dlatego robimy wszystko, by takie badania były publikowane jak najrzadziej, a gdy się pojawią – staramy się ujawnić i skomentować zafałszowania. W ten sposób z jednej strony odczarowujemy sondaże, czyli pokazujemy ograniczenia narzędzia, a z drugiej – uświadamiamy odbiorców, jak realizowane są badania, i dajemy im możliwość samodzielnej oceny. To rozpowszechnianie wiedzy o metodologii sondażu jest ważną częścią naszych działań.

Źródło: Marta Duch-Dyngosz, *Na straży opinii*, „Miesięcznik Znak” 2014, nr 704.

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Badanie opinii publicznej: historia, metody, ośrodki

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna.

Uczeń:

9) analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków; 10) przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu minisondaż opinii publicznej na temat dotyczący polityki i interpretuje jego wyniki.

X. Kontrola władzy.

Uczeń:

1) wykazuje możliwość wpływu opinii publicznej i zachowań politycznych społeczeństwa na decyzje polityczne władz różnego szczebla.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia cele badania opinii publicznej;
- omawia historię badań opinii publicznej;
- analizuje metody badawcze w badaniu opinii publicznej;
- charakteryzuje najważniejsze ośrodki badania opinii publicznej w Polsce i na świecie.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca;
- burza mózgów;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie przez nauczyciela cytatu Napoleona Bonapartego na temat opinii publicznej. Zadanie pytania klasie czy zgadza się ze zdaniem wybitnego władcy Francji na temat opinii publicznej. Następuje klasowa burza mózgów, której wnioski zostają zapisane na tablicy jako wstęp do notatki z lekcji, którą uczniowie wykonują samodzielnie.
2. Przedstawienie tematu i celów lekcji.

Faza realizacyjna

1. Omówienie przez nauczyciela roli opinii publicznej z wykorzystaniem źródła w postaci fragmentu listu Thomasa Jeffersona do Edwarda Carringtona.
2. Wskazanie przez nauczyciela metod i ośrodków badania opinii publicznej oraz zagrożeń, jakie płyną z źle przeprowadzonych sondaży.
3. W dalszej części lekcji nauczyciel przedstawia historię badania opinii społecznej z wykorzystaniem linii chronologicznej.
4. Przedstawienie przez nauczyciela metod badawczych wykorzystywanych do poznawania opinii publicznej.

5. Zespół klasowy z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informatycznych ma wyszukać instytucje w Polsce zajmujące się badaniem opinii publicznej – wyniki poszukiwań są zapisywane na tablicy w formie notatki.

Faza podsumowująca

1. Wysłuchanie wypowiedzi dr hab. Karoliny Wigury – dyskusja na temat niebezpiecznej opinii publicznej.

2. Wykonanie zadań do filmu.

Praca domowa:

Uzupełnienie ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Janusz Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995.

Stanisław Kaczmarczyk, *Badania marketingowe. Metody i techniki*, Warszawa 2003.

CBOS, cbos.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Film może posłużyć jako materiał inspirujący do wypracowania o zagrożeniach, jakie powoduje dowolne interpretowanie badań opinii publicznej. Linia chronologiczna może posłużyć jako materiał do wykonania prezentacji multimedialnej. Oba multimedia mogą być pomocne w przygotowaniu do lekcji powtórzeniowej.